

Ethnobotanic features of Rize/Turkey province

Diren Uycan SARAÇ¹, Zafer Cemal ÖZKAN¹, Sefa AKBULUT^{*1}

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 61080 Trabzon, Türkiye

Abstract

This study aims to specify the cultural enrichment which is about to disappear in this region, as well as economically important ones by identifying the ethnobotanical characteristics, utilization areas and local names of the plants in the five districts of Rize. With this aim it was carried out between the years of 2011-2012. It has been found that there are on total 113 taxa, belonging to 56 families. 43 of them are used in food sector, 78 of them are being used in treatment, and 19 of them are being used in the treatment of animals and in animal feeds. Besides, 8 of the species are being used as spices and tea production, 6 of them are being used as fuel and 26 of them are being used for different purposes. The percentage and distribution of these plant taxa are calculated under the lights of gained information. The largest five families are qualified as follows: *Asteraceae* family with 14 taxa (% 12), *Rosaceae* family with 11 taxa (% 10), *Lamiaceae* (*Labiatae*) family with 10 taxa (% 9), *Ericaceae* and *Fabaceae* (*Leguminosae*) families with 4 taxa in each (% 4). The most commonly used herbs for medical and other purposes by local people are *Camellia sinensis* (L.) Ktze., *Laurocerasus officinalis* Roem., *Sambucusebulus* L., *Plantagomajor* L. subsp. *major*, *Rubus* sp., *Urticadioica* L. The preferred means of administration are decoction and infusion. It is found that *Datisca cannabina* L. was used to protect bees in beekeeping and *Setariaglauca* (L.) P. Beauv. was used for food to people and birds first time. Local people mostly use plants for stomach diseases, hemorrhoid, respiratory tract diseases, urinary tract diseases, clean a wound, and skin diseases.

Key words: ethnobotany, traditional uses, medicinal plants, aromatic plants, Rize

----- * -----

Rize İlinin Etnobotanik Özellikleri

Özet

Bu çalışma, Rize ilindeki 5 ilçede kullanılan bitkilerin etnobotanik özelliklerini, kullanım alanlarını ve yerel isimlerini tespit ederek, bu yörede halkın kaybolmaya yüz tutmuş kültür zenginliğinin yanı sıra, ekonomik öneme sahip olanlarının belirlenmesi amacıyla, 2011-2012 yılları arasında yapılmıştır. Araştırma alanında saptanan 56 familyaya ait 113 taksonun, 78'i tedavi, 43'ü gıda, 19'u hayvanlarda tedavi ve yem, 8'i baharat ve çay, 26'sının ise farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiş olup, bu bitki türlerinin familyalara göre dağılımı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Buna göre ilk beş familya şu şekilde sıralanmaktadır: *Asteraceae* familyası 14 takson (% 12), *Rosaceae* familyası 11 takson (% 10), *Lamiaceae* (*Labiatae*) familyası 10 takson (% 9), *Ericaceae* ve *Fabaceae* (*Leguminosae*) familyaları ise 4'er takson (% 4). Yöre halkının tıbbi ya da diğer amaçlarla en çok kullandıkları bitkiler *Camellia sinensis* (L.) Ktze., *Laurocerasus officinalis* Roem., *Sambucusebulus* L., *Plantagomajor* L. subsp. *major*, *Rubus* sp., *Urticadioica* L.'dir. Bitkilerin en çok kullanım şekli dekoksiyon ve infüzyon şeklinde olduğu saptanmıştır. *Datisca cannabina*'nın arıcılıkta arıları korumak için, *Setariaglauca* (L.) P. Beauv.'nin insan ve kuşlar için gıda amaçlı olarak kullanıldığı ilk defa bu çalışmayla ortaya çıkmıştır. Bitkilerin şifa amaçlı en çok kullanıldığı durumlar mide rahatsızlıkları, hemoroit, solunum yolu rahatsızlıkları, idrar yolu rahatsızlıkları, yara temizleme ve cilt hastalıklarıdır.

Anahtar kelimeler: etnobotanik, geleneksel kullanım, tıbbi bitki, aromatik bitki, Rize

* Corresponding author / Haberleşmeden sorumlu yazar: Tel.: +904623772841; Fax.: +904623257499; E-mail: sakbulut@ktu.edu.tr

© 2008 All rights reserved / Tüm hakları saklıdır

Giriş

Etnobotanik terimi, ilk kez 1895 yılında, bir biyoloji profesörü olan John W. Harshberger tarafından “bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Heinrich, 2004). Evrim süreci içinde insan-bitki ilişkileri olan etnobotanik teriminin geniş anlamına baktığımızda “bir yörede yaşayan halkın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerine etkileri” olarak da özetlenebilir (Yıldırım, 2004). Ayrıca etnobotanik teriminin ilk geçtiği yer olan, Harshberger’in “The Purposes of Ethnobotany” adlı eseri bu konuda bilinen ilk yayındır (Heinrich, 2004).

Çağlar boyunca deneme yanılma yoluyla elde edilen bu bilgiler zaman içerisinde kullanım şekillerindeki bazı değişimlerle günümüze kadar ulaşmıştır (Baytop, 1999). İnsanlığın varoluşuyla birlikte öncelikle tedavi amaçlı kullanılmaya başlanan bitkiler, günümüzün sentetik ilaçlarının birçoğunun temelini oluşturmuştur. Ancak 20. yy.’ın sonçeyreğinde sentetik ilaçların faydalarının yanında zararlarının ve yan etkilerinin de oldukça fazla olması nedeniyle bitkisel ilaçlara bir geri dönüş yaşanmıştır (Kızılar, 2008).

Anadolu’nun birçok yerinden toplanarak mutfaqlara giren bitki sayısı oldukça fazladır. Bu özellik aynı zamanda coğrafi ortam ile insan arasındaki ilişkileri yansıtan önemli bir örnektir. Bitkiler beslenme alışkanlıkları dışında da farklı şekillerde ekonomik değer taşımaktadır. İnsanoğlu yüzyıllardır bitkileri gıda, tıbbi, yem, boya, estetik, psikolojik vb. amaçlarla kullanmaktadır. Ancak nüfusunun hızla artması bitkiler üzerindeki baskıyı arttırmış, pek çok yerde aşırı ve düzensiz kullanımlar sonucu doğanın dengesi bozulmuş bunun sonucunda da birçok türün nesli tehlikeye girerek, biyolojik çeşitlilikte de azalma olmuştur (Avcı, 2004; Özhatay vd., 2005).

Ülkemiz oldukça zengin bir kültürel mirasa sahip olmakla birlikte etnobotanik açıdan da oldukça değerli bilgi hazinesi mevcuttur. Ancak, kırsal kesimden kentlere olan göçlere ve gelişen teknolojiye paralel olarak, yeni nesiller bu hazinenin değerini bilmemekte ve bu bilgiler kullanılmadığı için kaybolma riski taşımaktadır. Bu nedenle çok değerli bu bilgilerimizin bir an önce yazılı hale getirilme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk ülkemiz ekonomisi açısından da önemlidir. Hangi bölgelerde hangi bitkilerden yararlanılabileceğinin tespiti, ancak etnobotanik çalışmalar ışığında belirlenebilecektir ve böylece halktan alınan bilgiler halkın ekonomisine katkı sağlaması için geri dönecektir (Başaran, 2003; Sadıkoğlu, 1998).

Ülkemizde son yıllarda sayısı giderek artan etnobotanik çalışmalar ile insan-bitki arasındaki kültürel değerlerimiz kayıt altına alınmaya başlanmıştır (Ugulu, 2012; Sağıroğlu vd., 2012; Özkan ve Akbulut, 2012; Yapıcı vd., 2009; Akan vd., 2008; Elçi ve Erik, 2006). Benzer şekilde bu çalışma Rize ilinde yerel halkın geçmişten günümüze kullandıkları bitkilerin etnobotanik özelliklerini, kullanım alanlarını ve yerel isimlerini tespit ederek, bu yörede halkın kaybolmaya yüz tutmuş kültür zenginliğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan floristik çalışmalarda, Rize ilinde 2239 bitkisel tür çeşitliliği ve 222 endemik bitki taksonu saptanmıştır (Anşin, 1980). Rize ili bitkisel tür çeşitliliği bakımından en zengin illerin başında gelmektedir. Yine Rize ilinde kapsayan Doğu Karadeniz Bölgesi’nde, TÜBİTAK tarafından desteklenmiş bir diğer çalışmada, Rize ilinde, 110’u endemik olmak üzere 1430 bitkisel tür çeşitliliği tespit edilmiştir. Bunun 15 adedi Türkiye florası için, 4 adedinin ise bilim dünyası için yeni kayıt olduğu saptanmıştır (Güner vd., 1987). Dolayısıyla bu bölge biyolojik bakımdan oldukça zengin bir yerdir.

1. Materyal ve yöntem

Çalışmanın materyalini 2011 - 2012 yılları arasında Rize iline bağlı bazı ilçeler ile bu ilçelere bağlı bazı köy ve yaylalardan, farklı dönemlerde toplanan ve insanların çeşitli amaçlarla kullandıkları bitkiler oluşturmaktadır. Çalışmalar sırasında Rize’nin Ardeşen ilçesine bağlı Serindere ve Yeni Yol Köyü, Çamlıhemşin ilçesinin Meydanköy, Çatköy, Zilkale Köyü, Pokut Yaylası ve Ayder Yaylası, Fındıklı ilçesinin Yaylacılar, Çınarlı, Çağlayan ve İhlamlı Köyü, İkizdere ilçesinin Salmanlı, Ballıköy ve Çiçekli Köyünü içine alan Anzer Yaylası, İyidere ilçesine bağlı Denizgören Köyü’ne ziyaretler gerçekleştirilerek, doğadan farklı vejetasyon dönemlerinde bitki örnekleri toplanmıştır (Şekil 1). Bu bitkilerin kullanışlarıyla ilgili bilgiler, gidilen yerlerdeki kişiler ile yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiş olup, anket formu ile kayıt altına alınmıştır. Ankette kişilere ait yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, sosyal güvence, gelir düzeyi gibi bilgiler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca bitkileri hangi amaçlarla (ilaç, gıda, baharat, hayvan yemi, dini inanış vs.), nasıl kullandıkları kayıt altına alınmıştır. Ankete katılan kişilerden bitkilerle ilgili bilgiler sağlanırken doğada canlı örneklerini göstererek anlatması sağlanmıştır. Kullanılan kısımları, kullanım şekilleri belirlenen bitkiler teşhisleri yapılmak üzere preslenip, kurutulmuştur. Toplanan bitki örneklerinin teşhislerinin tam ve doğru bir şekilde yapılabilmesi için bitkiler üzerinde meyve, çiçek, yaprak (otsu bitkilerde taban yapraklar), tomurcuk, yumru, rizom, soğan gibi generatif ve vejetatif organların bulunmasına dikkat edilmiştir. Kurutulan bitki örneklerinin herbaryuma kaydının yapılması amacıyla da toplandığı yer, toplanma zamanı, yükseltisi, yetiştirme yeri özelliği gibi bilgiler de kayda alınmış ve her bir bitki için oluşturulan herbaryum etiketine işlenmiştir.

Bitki örneklerinin teşhisinde öncelikle “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” adlı eserden (Davis, 1965-1985; Davis vd., 1988; Güner vd., 2000) yararlanılmıştır. Bunun yanında resimli bitki atlaslarından (Bonnier,

Tablo 1. Tedavi amacıyla kullanılan bitkiler
Table 1. The plants used for treatment

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi	Kullanılan Kısım	Kullanılışı
Apiaceae	<i>Sanicula europaea</i> L.	Kadra, Tatahan çayırı	Yaprak	Nefes darlığı, vücudu rahatlatma, karın ağrısı (bebeklerde)
Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L.	Duvar Sarmaşığı	Yaprak	Mide ağrısı
Aspidiaceae	<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott.	Bilonsi, Pılunç	Yaprak	Mide ağrısı, kurt düşürücü
Aspleniaceae	<i>Asplenium trichomanes</i> L.	Duvar bilonsi	Toprak üstü kısımları	Mide ağrısı, hemoroit
Aspleniaceae	<i>Phyllitis scolopendrium</i> (L.) Newn.	Gernena	Toprak üstü kısımları	Hemoroit, mide ağrısı, damar sertliği, iltihaplı yaralar, yanık
Asteraceae	<i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i>	Mayasıl çayırı	Toprak üstü kısımları	Nefes açıcı, yara, hemoroit
Asteraceae	<i>Anthemis cotula</i> L.	-	Çiçek	Kadın hastalıkları
Asteraceae	<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>pallida</i> DC.	Boyacı papatyası	Çiçek	Kadın hastalıkları, nefes darlığı
Asteraceae	<i>Bellis perennis</i> L.	Papatya	Kapitulum ve yaprak	Soğuk algınlığı, idrar söktürücü
Asteraceae	<i>Carduus acanthoides</i> L. subsp. <i>sintenisii</i> Kazmi in Mitt.	Eşek dikeni	Toprak üstü kısımları	Ateş düşürücü, idrar arttırıcı
Asteraceae	<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. subsp. <i>vestitum</i> (Wimmer & Grab.) Petrak	At dikeni	Çiçek	Şeker hastalığı
Asteraceae	<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	Yayla çiçeği, Cennet çiçeği, Herdem taze, Arı çiçeği	Çiçekli gövdeleri	Böbrek kumu düşürme
Asteraceae	<i>Solidago virgaurea</i> L. subsp. <i>virgaurea</i>	-	Çiçek	Vücut iltihapları
Asteraceae	<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Schultz Bip.	-	Çiçek	Kadın hastalıkları
Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn subsp. <i>barbata</i> (C. A. Mey.) Yalt.	Kızılağaç	Toprak üstü kısımları	Hemoroit, yara temizleme, mide ağrısı, kan durdurucu
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L. subsp. <i>avellana</i>	Fındık	Tohum	Öksürük
Boraginaceae	<i>Symphytum asperum</i> Lepech.	-	Toprak altı kısımları	Öksürük, göğüs yumuşatıcı
Boraginaceae	<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don.	Buğî, Salut, Puğre	Yaprak	İdrar arttırıcı, bağırsak rahatsızlıkları
Brassicaceae	<i>Nasturtium officinale</i> R. Br.	Sukumbi	Toprak üstü kısımları	Hemoroit, prostat hastalıkları, karın ağrısı, mide ağrısı
Caprifoliaceae	<i>Sambucus ebulus</i> L.	İnçiyi	Yaprak ve meyve	Hemoroit, romatizma ağrısı
Caprifoliaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	Lukumha	Meyve	Hemoroit
Clusiaceae	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Mayasıl otu, Kan otu	Toprak üstü kısımları	Tansiyonu düzenleme, ruhu rahatlatması, hemoroit, göğsü yumuşatıcı, idrar arttırıcı, yanık, yara
Clusiaceae	<i>Hypericum xylosteifolium</i> (Spach) Robson	-	Yaprak	Yanık
Convolvulaceae	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Liçiği	Toprak altı ve üstü kısımları	Eklem ağrısı
Crassulaceae	<i>Sedum spurium</i> M.Bieb.	Tere otu, Koyun memesi	Yaprak	Nasır
Dioscoreaceae	<i>Dioscorea communis</i> (L.) Caddick & Wilkin	Dolanbaç	Kök	Vücut ağrıları
Ebenaceae	<i>Diospyros lotus</i> L.	Mippeşi	Meyve, yaprak	Gastrit, ishal kesici
Equisetaceae	<i>Equisetum arvense</i> L.	-	Toprak üstü kısımları	Kanı temizleme, idrar yolları rahatsızlıkları, bademcik iltihabı
Ericaceae	<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığı, öksürük
Ericaceae	<i>Rhododendron caucasicum</i> Pall.	Komar, Kumar	Yaprak	Nefes darlığı, kanser
Ericaceae	<i>Rhododendron ponticum</i> L. subsp. <i>ponticum</i>	Beyaz kumar	Toprak üstü kısımları	Baş ağrısı, egzama
Ericaceae	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	Likapa, Ligarba, Kashaşana	Meyve	Kuvvet verici, şeker hastalığı, bronşit
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia</i> L.	-	Lateks	Yara, siğil
Fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Akasya	Çiçek	Sakinleştirici, kabız, safra arttırıcı
Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	Kabuk, çiçek	Tansiyon düşürücü, öksürük
Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky.	Kayın, Gürgen	Kabuk	Mide ağrısı, kurt düşürücü
Gentianaceae	<i>Centaurium erythraea</i> Roth. subsp. <i>turcicum</i> (Velen.)	Mayasıl otu	Toprak üstü kısımları	Hemoroit

Tablo 1. (devam)

Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Tohum, yaprak, meyve, egzokarp	Şeker, kolesterol düşürücü, yaraları temizleme, kurt düşürücü, incinme sonucu oluşan ağrı, sivilce, astım
Lamiaceae	<i>Lamium purpureum</i> L. var. <i>purpureum</i>	Ballı	Toprak üstü kısımları	Kolesterolün dengeleme, kuvvet verici
Lamiaceae	<i>Mentha aquatica</i> L.	Nane	Toprak üstü kısımları	Mide bulantısını, gastrit, ağız kokusu
Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>viride</i> (Boiss.) Hayek	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığı
Lamiaceae	<i>Prunella vulgaris</i> L.	Bambur otu	Çiçekli dallar	Balgam söktürücü, soğuk algınlığı
Lamiaceae	<i>Salvia glutinosa</i> L.	Purçuma	Yaprak	Yara, yanık
Lamiaceae	<i>Stachys arvensis</i> L.	Mayasıl otu	Toprak üstü kısımları	Hemoroit
Lamiaceae	<i>Stachys macrantha</i> (C. Koch.) Stearn.	-	Toprak üstü kısımları	Mideyi rahatlatıcı
Lamiaceae	<i>Thymus pseudopulegioides</i> Klokov & Des.-Shost.	Anzer çayı	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne	Yaprak, tohum	Kolesterol düşürücü, grip, nezle, soğuk algınlığı, diş ağrısı, hazmı kolaylaştırma, romatizma ağrısı
Loranthaceae	<i>Viscum album</i> L.	Çabu	Yaprak	Kalp rahatsızlıkları, hemoroit
Lycopodiaceae	<i>Lycopodium clavatum</i> L.	-	Spor	Vücuttaki tahrişler
Moraceae	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	İncir	Lateks, yaprak	Siğil, diş ağrısı, mayasıl
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Kara dut	Yaprak	Kanser, kan şekeri düşürücü
Orchidaceae	<i>Dactylorhiza urvilleana</i> (Steudel) Baumann & Künkele	-	Yumru	Kuvvet verici
Oxalidaceae	<i>Oxalis corniculata</i> L.	Yonca	Toprak üstü kısımları	Kabızlık
Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i> L.	Meçmenük çayı	Çiçekli dallar	Egzama, sivilce, siğil
Phytolaccaceae	<i>Phytolacca americana</i> L.	-	Meyve, yaprak	Ağrı kesici
Pinaceae	<i>Picea orientalis</i> (L.) Link.	Karaçam	Reçine	İltihaplı yaralar
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	-	Yaprak	Dolamalı yaralar
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	Yedi Damar Otu	Yaprak ve tohum	Kolesterol, hemoroit, egzama, gece yanığı hastalığı, iltihaplı yarayı akıtma, mide, kanser
Polygonaceae	<i>Polygonum persicaria</i> L.	Yabani biber, Otlak	Toprak üstü kısımları	Diş eti kanamasında gargara olarak, hemoroit
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> L.	Yayla lahanası	Yaprak, toprak altı kısımları	Sindirim sistemi rahatsızlıkları, diş iltihabı, karın ağrısı, sinüzit
Primulaceae	<i>Cyclamen coum</i> Miller	Donuzturbu	Yumru	Sinüzit
Primulaceae	<i>Primula vulgaris</i> Huds.	-	Toprak üstü kısımları	Öksürük, idrar arttırıcı
Pteridaceae	<i>Pteris cretica</i> L.	Toyi bilonsi	Kök	Hemoroit
Rhamnaceae	<i>Frangula alnus</i> Miller subsp. <i>alnus</i>	-	Toprak üstü kısımları	Bağırsak ve mide rahatsızlığı, kusturucu, müshil
Rosaceae	<i>Alchemilla crinita</i> Buser	-	Toprak üstü kısımları	Sakinleştirici, yara iyileştirici
Rosaceae	<i>Crataegus monnogyne</i> Jacq. subsp. <i>monnogyne</i>	-	Meyve	Kuvvet verici
Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i> L.	Kandu	Meyve	Şeker hastalığı
Rosaceae	<i>Laurocerasus officinalis</i> Roem.	Laz kirazı	Yaprak, çekirdek	Şeker hastalığı, ülser, böbrek rahatsızlıkları, öksürük, spazm, incinme sonucu oluşan ağrı, yanıkları dezenfekte etmede
Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Meyve	Şeker hastalığı, soğuk algınlığı
Rosaceae	<i>Rubus idaeus</i> L.	Diken çileği	Toprak altı ve üstü kısımları	Kanser, egzama
Scrophulariaceae	<i>Digitalis ferruginea</i> L. subsp. <i>schischkinii</i> (Ivan.) Werner	-	Yaprak	İdrar yolları rahatsızlıkları
Scrophulariaceae	<i>Verbascum thapsus</i> L.	-	Çiçek	Soğuk algınlığı
Smilacaceae	<i>Smilax excelsa</i> L.	Lakidenzi, Zimbilaçi diken	Meyve	Beyin hücrelerini yenileme
Solanaceae	<i>Atropa bella-dona</i> L.	-	Yaprak ve meyve	Cildi güzelleştirme
Solanaceae	<i>Physalis alkekengi</i> L.	Altın çilek, Gelifeneri, Fenerçiçeği	Meyve	Tansiyon, şeker hastalığının, soğuk algınlığı öncesi
Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Ktze.	Çay	Yaprak	İshal kesici, kanser, idrar arttırıcı
Tiliaceae	<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Eng.	Felamuri	Toprak üstü kısımları	İdrar arttırıcı, terletici, göğüs yumuşatıcı, öksürük, astım, mide, bağırsak yumuşatıcı, iltihaplı yara
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Sırgan	Tohum, yaprak	Kanser, idrar arttırıcı, iltihap giderici, kanı temizleme, hemoroit, romatizma ağrısı

Tablo 2. Gıda olarak kullanılan bitkiler
Table 2. The plants used as food

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi	Kullanılan Kısım	Kullanılışı
Amaranthaceae	<i>Amaranthus L.</i>	-	Toprak üstü kısımları	Yemek, salata
Apiaceae	<i>Heracleum platytaenium</i> Boiss.	Kamşan, Çağan,	Yaprak ve sürgün	Turşu, yemek
Apiaceae	<i>Sanicula europaea</i> L.	Kadra, Tatahan çayı	Yaprak	Yemek
Asteraceae	<i>Alchemilla crinita</i> Buser	-	Yaprak	Salata
Asteraceae	<i>Carduus acanthoides</i> L. subsp. <i>sintenisii</i> Kazmi in Mitt.	Eşek diken	Toprak üstü kısımları	Gövde yenir
Asteraceae	<i>Leontodon hispidus</i> L. var. <i>glabratus</i> (W.Kooch) Bisch.	Sütlü	Yaprak	Yemek
Asteraceae	<i>Petasites hybridus</i> (L.) Gaertner, Mey. & Scherb.	-	Yaprak	Yemek
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L. subsp. <i>avellana</i>	Fındık	Tohum	Çerez, pasta, ekmek
Boraginaceae	<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don.	Buğ, Salut	Yaprak	Yemek, turşu
Caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i>	Çaku	Sürgün	Turşu, yemek, ekmek
Cornaceae	<i>Cornus sanguinea</i> L. subsp. <i>australis</i> (C.A. Meyer) Jav.	Kızılcık	Meyve	Marmelat, reçel
Crassulaceae	<i>Sedum spurium</i> M.Bieb.	Tere otu, Koyun memesi	Yaprak	Yemek, ekmek
Crassulaceae	<i>Phedimus stoloniferus</i> (S.G. Gmelin) t Hart	Oğuru otu	Yaprak	Yemek, ekmek
Ebenaceae	<i>Diospyros kaki</i> L.	Muğuş	Meyve	Pekmez, meyveleri yenir
Ebenaceae	<i>Diospyros lotus</i> L.	Mippeşi	Meyve	Çerez, pekmez
Ericaceae	<i>Rhododendron ponticum</i> L. subsp. <i>ponticum</i>	Beyaz kumar	Çiçek	Bal
Ericaceae	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	Likap, Ligarba, Kashaşaka	Meyve	Reçeli, komposto
Fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Akasya	Çiçek	Bal üretimi
Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	Tohum, çiçek	Çerez, bal
Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky.	Kayın, Gürgen	Tohum	Çerez
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Tohum	Çerez
Lamiaceae	<i>Thymus pseudopulegioides</i> Klokov & Des.-Shost.	Anzer çayı	Toprak üstü kısımları	Bal üretimi
Liliaceae	<i>Allium schoenoprasum</i> L.	Soğan	Yaprak, soğan	Yemek, salata
Liliaceae	<i>Ornithogalum umbellatum</i> L.	Kukumboli	Soğan	Yemek
Moraceae	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	İncir	Meyve	Reçel
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Kara dut	Meyve	Reçel, pekmez
Oxalidaceae	<i>Oxalis corniculata</i> L.	Yonca	Toprak üstü kısımları	Yemek
Poaceae	<i>Setaria glauca</i> (L.) P. Beauv.	Çayı	Tohum	Sütlaç, pilav
Polygonaceae	<i>Polygonum persicaria</i> L.	Yabani biber, Otlak	Yaprak	Çorba
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> L.	Yayla lahanası	Yaprak	Salata, zeytinyağlı dolma, börek içi
Rhamnaceae	<i>Fragaria vesca</i> L.	Kandu	Meyve	Reçel
Rhamnaceae	<i>Fragaria viridis</i> Duchesne	-	Meyve	Reçel
Rosaceae	<i>Crataegus monnogyne</i> Jacq. subsp. <i>monnogyne</i>	-	Meyve	Meyveleri yenir
Rosaceae	<i>Laurocerasus officinalis</i> Roem.	Laz kirazı	Meyve	Çerez, reçel, turşu
Rosaceae	<i>Mespilus germanica</i> L.	Muşmula	Meyve	Meyveleri yenir
Rosaceae	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i>	Erik	Meyve	Meyveleri yenir
Rosaceae	<i>Pyrus communis</i> L.	Armut	Meyve	Meyveleri yenir
Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Meyve	Meyveleri yenir, marmelat
Rosaceae	<i>Rubus idaeus</i> L.	Diken çileği	Meyve, sürgün	Reçel, meyveleri yenir, yemek
Smilacaceae	<i>Smilax excelsa</i> L.	Lakidenzi, Zimbilaçi diken	Sürgün, meyve	Marmelat, salata, yemek
Solanaceae	<i>Physalis alkekengi</i> L.	Altın çilek, Gelinfeneni, Fenerçiçeği	Meyve	Meyveleri yenir
Solanaceae	<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>nigrum</i>	İtüzümü	Toprak üstü kısımları	Yemek
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Sırgan	Sürgün	Yemek, salata

Tablo 3. Hayvanlarda tedavi ve yem olarak kullanılan bitkiler

Table 3. The plants used as animal food and treatment

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi	Kullanılan Kısım	Kullanılışı
Apiaceae	<i>Heracleum platytaenium</i> Boiss.	Kamşan, Çağan	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Apiaceae	<i>Sanicula europaea</i> L.	Kadra, Tatahan çayırı	Toprak üstü kısımları	Hastalanan civcivlere
Aspidiaceae	<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott.	Bilonsi, Pilunç	Yaprak	Yem olarak
Asteraceae	<i>Cicerbita racemosa</i> (Willd.) Beauverd	-	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Asteraceae	<i>Lapsana communis</i> L. subsp. <i>grandiflora</i> (Bieb.) Sell	-	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Asteraceae	<i>Petasites hybridus</i> (L.) Gaertner, Mey. & Scherb.	-	Yaprak	Yem olarak
Asteraceae	<i>Telekia speciosa</i> (Schreb.) Baumg.	Furnofila	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn subsp. <i>barbata</i> (C. A. Mey.) Yalt.	Kızılağaç	Yaprak	Yem olarak
Commelinaceae	<i>Commelina communis</i> L.	-	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Convolvulaceae	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Liçiği	Toprak altı ve üstü kısımları	Yem olarak
Fabaceae	<i>Trifolium panmonicum</i> Jacq. subsp. <i>elongtum</i> (Willd.) Zoh	Ballı, Dut	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Fabaceae	<i>Trifolium pratense</i> L. var. <i>pratense</i>	Gün çiçeği	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Fabaceae	<i>Vicia sativa</i> L. subsp. <i>incisa</i> (Bieb.) Arc. var. <i>cordata</i> (Wulfen ex Hoppe) Arc.	-	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Lamiaceae	<i>Lycopus clavatum</i> L.	-	Toprak üstü kısımları	Yem olarak
Loranthaceae	<i>Viscum album</i> L.	Çabu	Yaprak	İshalli hayvanlara
Moraceae	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	İncir	Lateks	İnek memesinde oluşan siğillerde
Poaceae	<i>Setaria glauca</i> (L.) P. Beauv.	Çayi	Tohum	Kuşyemi
Ulmaceae	<i>Ulmus glabra</i> Hudson	Karaağaç	Yaprak	Yem olarak
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Sırgan	Yaprak	Yem olarak

Tablo 4. Baharat ve çay olarak kullanılan bitkiler

Table 4. The plants for spices and herbal tea

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi	Kullanılan Kısım	Kullanılışı
Lamiaceae	<i>Calamintha grandiflora</i> (L.) Moench.	-	Yaprak	Baharat, çay
Lamiaceae	<i>Mentha aquatica</i> L.	Nane	Yaprak	Baharat
Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>viride</i> (Boiss.) Hayek	-	Toprak üstü kısımları	Baharat
Lamiaceae	<i>Thymus pseudoplegioides</i> Klokov & Des.-Shost.	Anzer çayı	Çiçekli dalları	Baharat, çay
Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i> L.	Kandu	Meyve	Şurup
Rosaceae	<i>Fragaria viridis</i> Duchesne	-	Meyve	Şurup
Rosaceae	<i>Mespilus germanica</i> L.	Muşmula	Meyve	Hoşaf
Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Ktze.	Çay	İşlenmiş çay yaprakları	Çay

Tablo 5. Yakacak olarak kullanılan bitkiler

Table 5. The plants used as fuel

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi
Simaroubaceae	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Liponi, Beyaz ağaç, Yaban cevizi
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L. subsp. <i>avellana</i>	Fındık
Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky.	Kayın, Gürgen
Pinaceae	<i>Picea orientalis</i> (L.) Link.	Karaçam
Ericaceae	<i>Rhododendron caucasicum</i> Pall.	Beyaz kumar
Ulmaceae	<i>Ulmus glabra</i> Hudson	Karaağaç

Karışım 7: Çınarlı Köyünde; *Laurus nobilis* L. yaprağı sirkeyle kaynatılıp, soğutulduktan sonra gargara yapılarak diş ağrılarının tedavisinde kullanılır.

Karışım 8: Çınarlı Köyünde; *Laurus nobilis* L. yaprakları naneyle kaynatılıp, içerisine bal karıştırılarak, hazmı kolaylaştırmak için yemek aralarında birer çay bardağı içilir.

Karışım 9: Çınarlı Köyünde; *Laurus nobilis* L. tohumları öğütülerek, balla karıştırılır ve romatizma ağrılarını gidermek için yenilir.

Karışım 10: İhlamurlu Köyünde; *Urtica dioica* L. yaprakları, *Phyllitis scolopendrium* (L.) Newn.'la birlikte kaynatılıp, içerisine bal katıp içildiğinde hemoroite tedavisinde kullanılır.

Karışım 11: Çamlıhemşinde; *Juglans regia* L.'nın taze yaprağı ve kabuğu, kınanın içerisine karıştırılarak hem saç besler hem de boyaya renk verir. Egzokarpı ezilip balla karıştırılarak yendiğinde bağırsak kurtlarını düşürür.

Karışım 12: İkizdere'de; *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn subsp. *barbata* (C. A. Mey.) Yalt. tohumları öğütülüp, balla karıştırılarak hemoroit tedavisinde yenilir.

Karışım 13: Yeniyo köyünde; *Rumex acetosella* L. yaprakları soğanla kavularak, yoğurt veya limonla yenildiğinde sindirim sistemini rahatlatır.

Tablo 6. Çeşitli farklı amaçlarla kullanılan bitkiler
Table 6. The plants used for different purposes

Familiya	Bilimsel İsmi	Yöresel İsmi	Kullanılan Kısım	Kullanılışı
Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L.	Duvar Sarmaşığı	Yaprak	Sandalye örme
Aspidiaceae	<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott.	Bilonsi, Pilunç	Yaprak	Ahırların tabanına serilir
Asteraceae	<i>Bellis perennis</i> L.	Papatya	Kapitulum, yaprak	Saçları besleme, saç rengini açma
Balsaminaceae	<i>Impatiens noli-tangere</i> L.	Cam güzeli	Yaprak	Kına
Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn subsp. <i>barbata</i> (C. A. Mey.) Yalt.	Kızılağaç	Odunu	Kalıp tahtası
Betulaceae	<i>Carpinus betulus</i> L.	-	Odunu	Kazma, kürek sapı yapımında
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L. subsp. <i>avellana</i>	Fındık	Sürgün,yaprak	Sepet ve sandalye yapımı, ahırların tabanına serme
Buxaceae	<i>Buxus sempervirens</i> L.	Şimşir	Toprak altı ve üstü kısımları	Süpürge, süs eşyası, çiçekçilikte
Caprifoliaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	Lukumha	Meyve	Çocukların tırnakları için oje
Datisaceae	<i>Datisca cannabina</i> L.	Kepri	Tüm bitki	Arılara zarar veren böcekleri uzaklaştırmada
Ericaceae	<i>Rhododendron caucasicum</i> Pall.	Beyaz kumar	Sürgün	Sandalye iskeleti
Ericaceae	<i>Rhododendron ponticum</i> L. subsp. <i>ponticum</i>	Komar, Kumar	Toprak üstü kısımları	Canlı çit, sandalye iskeleti, balık pişirmede tava olarak
Fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Akasya	Odun	Kasa yapımında
Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	Odunu, sürgün	Mobilyacılıkta, kerestecilikte, sepet ve sandalye iskeleti yapımında
Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky.	Kayın, Gürgen	Odunu	Sandalye iskeleti
Fagaceae	<i>Quercus petraea</i> (Mattuschka) Liebl. subsp. <i>iberica</i> (Steven ex. Bieb.) Krassiln.	Pelit	Odunu	Kasa yapımında
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Yaprak, odunu	Saç dökülmesi, saç besleyici, boyaya renk verir, mobilya ve kereste yapımında, güvelerden korunma
Juncaceae	<i>Juncus effusus</i> L.	Saz	Gövde	Sandalyelerin üst kısmını örmek
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne	Yaprak ve tohum	Saçlara parlaklık ve canlılık verir
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Karadut	Odunu	Müzik aletleri yapılıır
Phytolaccaceae	<i>Phytolacca americana</i> L.	-	Meyve	Gıda maddelerinin boyanmasında
Pinaceae	<i>Picea orientalis</i> (L.) Link.	Karaçam	Reçine	Çocuklar sakız gibi çiğner
Primulaceae	<i>Cyclamen coum</i> Miller	Domuzturpu	Yumru	Sabun
Simaroubaceae	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Beyaz ağaç, Yaban cevizi	Odun	Mobilya
Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Ktze.	Çay	Toprak üstü kısımları	Süpürge
Tiliaceae	<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Eng.	Felamuri	Odun	Kereste

Karışım 14: Yeni Yol Köyünde; *Rumex acetosella* L. yaprakları, *Hypericum perforatum* L., *Achillea millefolium* L., *Sanicula europaea* L. ve *Asplenium trichomanes* L. yapraklarıyla birlikte dekoksyonu, karın ağrılarını geçirmek için içilir.

Karışım 15: Yeni Yol Köyünde; *Camellia sinensis* (L.) Ktze. yaprakları, *Urtica dioica* L. ve *Plantago major* L. yapraklarıyla birlikte dekoksyonu, kanser hastalıkları tedavisinde içilir.

Karışım 16: Serindere Köyünde; *Hypericum perforatum* L.'un çiçekli sürgünleri zeytinyağında bekletilerek elde edilen karışım, yanık ve yaraların üzerine sürüldüğünde, yaraların erken iyileşmesini sağlar.

Karışım 17: Çamlıhemşin'de; *Tilia rubra* DC. subsp. *caucasica* (Rupr.) V. Eng.'nin gövde kabuğu kıyılıp, kuru sabunla karıştırılarak iltihaplı yaranın üzerine sürüldüğünde, iltihabın akmasını sağlar.

Karışım 18: Çağlayan Köyünde; *Nasturtium officinale* R. Br. yaprakları, *Lilium* L. kökleriyle ezilerek suyundan bir kaşık, karın ağrılarını gidermek için beklelere içilir.

Karışım 19: Çınarlı Köyünde; *Rhododendron caucasicum* Pall. yaprakları, *Robinia pseudoacacia* L., *Castanea sativa* Mill., *Bellis perennis* L., *Plantago major* L., *Asplenium trichomanes* L., *Quercus* L. yapraklarıyla dekoksyonu kanser tedavilerinde içir.

Karışım 20: Çınarlı Köyünde; *Diospyros lotus* L.'un meyveleri pişirilerek bir gece bekletilir, bez torbalar içerisine koyularak, süzülmesi sağlandıktan sonra yenilir.

Karışım 21: Ihlamlı Köyünde; *Laurocerasus officinalis* Roem.'in kurutulmuş çekirdekleri ezilip balla karıştırılarak böbrek rahatsızlıklarında yenilir.

Karışım 22: Salmanlı Köyünde; *Rubus hirtus* Waldst. & Kit.'un toprak altı ve üstü kısımları, üzüm asmasının kabuğu ve kestanenin kupulası kurutulup yakıldıktan sonra oluşan kül, zeytinyağıyla karıştırılarak ezgümlü bölgelere sürülür.

Karışım 23: Çağlayan Köyünde; *Viscum album* L. yaprakları *Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm., *Asplenium trichomanes* L., *Plantago major* L. ve *Urtica dioica* L. ile birlikte dekoksyonu kalp rahatsızlıklarında içilir.

Karışım 24: Ihlamlı Köyünde; Fındık ağaçlarında bulunan *Viscum album* L. dekoksyonu hemoroit rahatsızlıklarında içilir.

Karışım 25: Serindere Köyünde; *Sanicula europaea* L. yaprakları, *Achillea millefolium* L. ve *Asplenium trichomanes* L. birlikte dekoksyonu vücudu rahatlatmak için içilir.

Karışım 26: Serindere Köyünde; *Sanicula europaea* L. yaprakları kurutularak yumurta vemaýdanozla birlikte pişirilerek yenilir.

Karışım 27: Serindere Köyünde; *Sanicula europaea* L. yaprakları, *Asplenium trichomanes* L. ve *Nasturtium officinale* R. Br. yaprağıyla birlikte ezilerek çıkarılan suyundan bir iki damlaanne sütüne karıştırılıp, karın ağrısı çeken bebeklere içirilir.

Karışım 28: Çiçekli Köyünde; *Stachys macrantha* (C. Koch.) Stearn.'nın çiçekli yapraklarının infüzyonu mideyi rahatlatması için balla karıştırılarak içilir.

Karışım 29: İkizdere'de; *Sambucus ebulus* L. yaprağı, *Hedera helix* L. yaprağıyla karıştırılarak infüzyonu hazırlanır, romatizma ağrısı olan kişilerin ağrıyan bölgesi bu karışımlayılarak, *Sambucus nigra* L. yaprağı ile sarılır.

Karışım 30: İhlamurlu Köyünde; *Bellis perennis* L.'in toprak üstü kısımları kurutulup, içerisine kurumuş *Oxalis* L. çiçekleri karıştırılıp dekoksyonu saçlar yıkandığında, saçları besler, güneşe çıkıp kurutulduğunda ise renklerini açar.

3. Sonuçlar ve tartışma

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde ve Avrupa-Sibirya Floristik Bölgesi'nin Kolşik sektöründe yer alan Rize Yöresi'nde etnobotanik amaçla kullanılan bitkileri belirlemeye yönelik bu çalışmada, 56 familya ve 101 cinse ait toplam 113 tür ve türaltı takson saptanmıştır. Bu çalışmada 6'sı *Pteridophyta* ve 97'si de *Spermatophyta* bölümlerine aittir. *Spermatophyta* bölümünde 96 bitki *Angiospermae* alt bölümüne, bir bitki ise *Gymnospermae* alt bölümüne aittir. *Angiospermae* alt bölümünde yer alan 96 adet taksonun 88 adeti *Magnoliatae* sınıfına ve 8 adeti *Liliatae* sınıfına ait olduğu saptanmıştır.

Araştırma alanında en fazla takson içeren familyalar; *Asteraceae* 14 adet (% 12) bitki taksonu ile ilk sırayı, *Rosaceae* 11 adet (% 10) bitki taksonu ile ikinci sırayı, *Lamiaceae* (*Labiatae*) 10 adet (% 9) bitki taksonu ile üçüncü sırayı, *Ericaceae* ve *Fabaceae* (*Leguminosae*) ise 4 adet (% 3,57) bitki taksonu ve aynı yüzde ile dördüncü ve beşinci sırayı almaktadırlar.

Araştırma alanında halk arasında kullanılan 113 vasküler bitki taksonunun, 78'i tedavi, 43'ü gıda, 19'u hayvanlarda tedavi ve yem, 8'i baharat ve çay, 26'sının ise farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma alanında 61 kişiyle yüz yüze yapılan anketler sonucunda yaş ortalaması 52 olup, % 54'ü kadın, % 46'sı ise erkeklerden oluşmaktadır. Çalışma alanının yapıldığı bölgede bitkilerin kullanılışları genellikle orta yaşın üzerindeki bireyler tarafından bilindiği tespit edilmiştir. Tedavi veya diğer amaçlarla yöre halkı tarafından en çok kullanılan taksonlar *Camellia sinensis* (L.) Ktze., *Laurocerasus officinalis* Roem., *Sambucus ebulus* L., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Rubus* sp., *Urticadioica* L.'dir. Bitkilerin en çok kullanım şekli kaynatma (dekoksyon) ve demleme (infüzyon) şeklinde olduğu saptanmıştır.

Rize yöresinde tedavi, gıda ve hayvan yemi olarak kullanılan, ancak zehirli oldukları (Baytop vd., 1989); için kullanımına dikkat edilmesi gereken bitkiler şunlardır; *Chelidonium majus*, *Equisetum arvense*, *Hedera helix*, *Heracleum platytaenium*, *Hypericum perforatum*, *Physalis alkekengi*, *Phytolacca americana*, *Rhododendron ponticum* subsp. *ponticum*, *Robinia pseudoacacia*, *Sambucus ebulus*, *Sambucus nigra*, *Solanum americanum*, *Tanacetum parthenium* ve *Viscum album*'dur. Bazı bitkiler farklı familyalara ait olup, benzer özellik göstermesinden ötürü aynı yöresel adlarla ve aynı amaçla kullanılmaktadır. Örneğin *Hypericum perforatum* L., *Centaurium erythraea* Roth. subsp. *turcicum* (Velen.), *Stachys arvensis* L., *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* türleri "mayasıl otu" olarak adlandırılmakta ve genelde hemoroit rahatsızlıkları, yara ve solunum yolu rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

Çalışma benzer literatürler ile karşılaştırılmış (Akbulut ve Bayramoğlu, 2013; Sağiroğlu vd., 2012; Özkan ve Akbulut, 2012; Özgen vd., 2012; Polat vd., 2011; Koyuncu vd., 2010; Doğru-Koca ve Yıldırım, 2010; Fakir vd., 2009; Elçi ve Erik, 2006; Ezer ve Mumcu-Arısan, 2006; Tuzlacı ve Tolon, 2000; Yeşilada vd., 1999; Tuzlacı ve Erol, 1999; Sezik vd., 1997; Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1996) ve *Datisca cannabina* L.'nin arıcılıkta arılara zarar veren böceklere karşı, *Setaria glauca* (L.) P. Beauv.'nın ise insan ve kuşlar için gıda olarak ilk kez kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmada yöre halkı bitkileri tıbbi amaçlar için en çok mide rahatsızlıklarında, hemoroit tedavisinde, solunum yolu rahatsızlıklarında, idrar yolu rahatsızlıklarında, yara temizlemede ve cilt hastalıklarında kullanılmaktadırlar.

Teşekkür

Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın gerçekleşmesine katkıda bulunan ve anketlere katılım sağlayan Rize yöresi halkına teşekkür ediyoruz.

Kaynaklar

- Akan, H., Korkut, M.M., Balos, M.M. 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi.20(1), 67-81.
- Akbulut, S., Bayramoğlu, M.M. 2013. The Trade and Use of Some Medical and Aromatic Herbs in Turkey. *Studies on Ethno-Medicine*. 7(2), 67-77.
- Anşın, R. 1980. Doğu Karadeniz Bölgesi Florası ve Asal Vegetasyon Tiplerinin Floristik, İçerikleri, Doçentlik Tezi, KTÜ, Trabzon.
- Avcı, K., Ezer, N. 2004. Çerkeş (Çankırı) Yöresinde Kullanılan Halk İlaçları. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi. 24, 67-80.
- Başaran, S. 2003. Elmalı Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Dergisi. 211, 15-20.
- Baytop, A. 1998. İngilizce-Türkçe Botanik Klavuzu, Üniversite Yayın No: 4058, Eczacılık Fak. Yayın No: 70, 375, Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
- Baytop T. 1999. Türkiye’de Bitkiler İle Tedavi 2. Baskı, Nobel Tıp Kitapevleri Ltd. Şti. Tayf Ofset Baskı, İstanbul.
- Bonnier, G. 1912-1934. Flore Complete Illustree en Couleurs de France Suisse et Belgique. Vol I-XII, Neuchatel, Paris, Bruxelles.
- Davis, P.H. 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. I-IX. University Press, Edinburgh.
- Davis, P.H., Mill, R.R., Tan, K. 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. X, Supplement, University Press, Edinburgh.
- Doğru-Koca, A., Yıldırım, Ş. 2010. Ethnobotanical Properties of Akçakoca District in Düzce (Turkey). *Hacettepe Journal of Biology and Chemistry*. 38(1), 63-69.
- Elçi, B., Erik, S. 2006. Gündül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi.26(2), 57-64.
- Ezer, N., Mumcu-Arısın, Ö. 2006. Folk Medicines in Merzifon (Amasya, Turkey). *Turkish Journal of Botany*. 30: 223-230.
- Fakir, H., Korkmaz, M., Güller, B., 2009. Medicinal Plant Diversity of Western Mediterranean Region in Turkey. *Journal of Applied Biological Sciences*, 3(2), 33-43.
- Güner, A., Vural, M., Sorkun, K. 1987. Rize Florası Vegetasyonu ve Yöre Ballarının Polen Analizi. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Matematik, Fiziki ve Biyolojik Bilimler Araştırma Gurubu, Proje No: T.B.A.G.-650, Ankara.
- Güner, A., Özhatay, N., Başer, K.H. 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. XI, Supplement-II, University Press, Edinburgh.
- Harris, J.G., Harris, M.W. 2007. Plant Identification Terminology: An Illustrated Glossary. ISBN-13: 978-0964022164.
- Heinrich, M., Barnes, J., Gibbons, S. 2004. Williamson, E.M., Fundamentals of Pharmacognosy and Phytotherapy. Churchill Livingstone, Edinburgh.
- Kızıllarlan Ç. 2008. İzmit Körfezi’nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koyuncu, O., Yaylacı, Ö.K., Öztürk, Derviş, Erkara, İ.P., Savaroğlu, F., Akçoşkun, Ö., Ardic, M. 2010. Risk categories and ethnobotanical features of the *Lamiaceae* taxa growing naturally in Osmaniye (Bilecik/Turkey) and environs. *Biological Diversity and Conservation*. 3(3), 31-45.
- Özgen, U., Kaya, Y., Houghton, P. 2012. Folk Medicines in the Villages of Ilıca (Erzurum, Turkey). *Turkish Journal of Biology*. 36, 93-106.
- Özhatay, N., Byfiled, A., Atay, S. 2005. Türkiye’nin 122 Önemli Bitki Alanı. Doğal Hayatı Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Özkan, Z.C., Akbulut, S. 2012. Trabzon İlinin Etnobotanik Özellikleri., KTÜ BAP Proje Kod No: 1098.
- Polat, R., Satıl, F., Çakılcıoğlu, U. 2011. Medical Plants and their use propeties of sold in herbal market in Bingöl (Turkey) district. *Biological Diversity and Conservation*. 4(3), 25-35.
- Sadıkoglu, N. 1998. Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sağiroğlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z.K., Turna, M. 2012. An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey). *Biological Diversity and Conservation*. 5(1), 31-43.
- Sezik, E., Yeşilada, E., Tabata, M., Honda, G., Takaishi, Y., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda Y. 1997. Traditional Medicine in Turkey VIII. Folk Medicine in East Anatolia: Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır Provinces. *Economic Botany*. 51(3), 195-211.
- Sheasby, P. 2007. Bulbous Plants of Turkey and Iran. Printed by information Press Ltd., Eynsham, Oxford.
- Tekin, E. 2007. Türkiye’nin En Güzel Yaban Çiçekleri, I-II. Cilt. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Tuzlacı, E., Erol M.K.. 1999. Turkish Folk Medicinal Plants Part II: Eğirdir (Isparta). *Fitoterapia*. 70, 593-610.
- Tuzlacı, E., Tolon, E. 2000. Turkish Folk Medicinal Plants Part III. Şile (İstanbul). *Fitoterapia*. 71, 673-685.
- Ugulu, I. 2012. Fidelity Level and Knowledge of Medicinal Plants Used to Make Therapeutic Turkish Baths. *Studies on Ethno-Medicine*. 6(1), 1-9.
- Yapıcı, İ.Ü., Hoşgören, H., Saya, Ö. 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 12, 191-196.
- Yazıcıoğlu, A., Tuzlacı, E. 1996. Folk Medicinal Plants of Trabzon (Turkey). *Fitoterapia (Milano)*. 67(4), 307-318.
- Yeşilada, E., Sezik, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda Y., Tanaka, T. 1999. Traditional Medicine in Turkey IX: Folk Medicine in North-west Anatolia. *Journal of Ethnopharmacology*. 64, 195-210.
- Yıldırım, S. 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotanigi. *Kebekeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*. 17, 175-193.

(Received for publication 15 March 2013; The date of publication 15 December 2013)